

Néhány megjegyzés Karunk térbeli fejlesztésének kérdéséhez.

Írta: Dr. Fehér Dániel.

Az „Erdészeti Lapok“ júniusi számában *Modrovich Ferenc* tanártársam, kari dékán, ismertette ennek az erdőmérnökképzés szempontjából olyan fontos és mielőbb megoldásra váró kérdésnek a mai állását. Az ő minden tekintetben megokolt szakszerű megjegyzéseihez, továbbá ahhoz a szép és nagyvonalú tervhez, amelynek a kereteit megadta, lényegben nem sok hozzátennivalóm van.

A fejlesztés ma már elengedhetetlen előfeltétele annak, hogy Karunkon belül az erdőmérnökképzést korszerű keretek között folytathassuk le és egyik előfeltétele annak is, hogy hallgatóink megfelelő elhelyezésben készülhessenek jövő feladataikra.

A cikkíró tervét egy javíthatatlan derülátó ember szép álmának minősítette. *Nekünk azonban kötelességünk mindent elkövetni, hogy ebből a szép álmoból minél előbb, sőt a közeljövőben valóság is legyen.* Ezt annyival inkább kötelességünknek kell tartanunk, mert a terv megvalósulása elé nem tornyosulnak leküzdhetetlen nehézségek, ha mindannyian egyetértve összefogunk és mindent elkövetünk, hogy a fejlesztésnek ez a módja csakugyan meg is történjen.

A magam részéről azonban — első sorban azért, hogy a terv megvalósulását szerény erőmmel is támogathassam, — kartársaim figyelmét két fontos mozzanatra szeretném még felhívni.

Az egyik a finn erdészeti szakoktatásnak — éppen most a háborús évek folyamán véghezvitt nagyszabású fejlesztése. A mai Magyarország lakosságához és gazdasági erejéhez viszonyítva Finnország — nagy területe ellenére — kétségen kívül a kis államok közé sorolandó. Egy országnak a nagysága azonban, amint éppen ennek a kiváló vitéz népnek a magatartása megmutatta, nem a terület vagy a lakosság száma szerint esik a világtörténelem mérlegén latba, hanem elbírálásánál olyan erkölcsi tényezők is tekintetbe jönnek, amelyek akár a területet, akár a lakosság számát sokszor erősen kiegyenlítik és ellensúlyozzák. A legjobb bizonyítéka ennek a finn erdészeti szakoktatásnak a legutóbbi években tapasztalható nagyszabású fejlődése.

1940-ben nyitották meg úgyszólván ágyúdörgés közben a Helsinkiben emelt hatalmas négyemeletes épületet, amelyben az ottani egyetemen belül működő erdészeti kar és az erdészeti kutató intézet méltó és minden tekintetben kielégítő otthonhoz jutott. Csak tájékozásul jegyzem meg, hogy az épületnek 75.000 m³ a hasznosítható térfogata. A hatalmas előadótermek, tanszéki helyiségek pedig a legkényesebb igényeket is kielégítik. Egyébként nemcsak a szorosan vett szakoktatás szükségleteiről gondoskodtak,

hanem közvetlenül éttermeket, kávéházakat, társalgókat is helyeztek el az épületben a tanárok, hallgatók és az intézeti alkalmazottak kényelmének a szolgálatára.

Hasonló nagyszabású fejlődésen megy át a Német Birodalom felsőbb erdészeti szakoktatása is. Októberben, amikor a Reichsforschungsrat vendégeként közel két hetet töltöttem Németországban, alkalmam volt az eberwaldei erdészeti főiskola nagyszabású fejlődését a helyszínen tanulmányoznom. Itt a tanszékeket és a velük kapcsolatos előadótermeket, laboratóriumokat és egyéb helyiségeket nem egy központi hatalmas épületben helyezték el, hanem arra igyekeztek, hogy az egyes tanszékek, intézetek egyesével vagy kettesével különálló, szép tágas kertekkel körülvett, külön épületekben kapjanak helyet. A fejlődés ma már olyan nagyszabású, hogy a főiskola eredeti régi épületei és területei valószínűleg eltörpülnek az újonnan emelt épületek és kertek mellett. Ezért kell nekünk is minden alkalmat és lehetőséget megragadnunk, hogy — amint ezt *Modrovich* olyan világosan és meggyőzően kifejtette —, az erdőmérnöki szakoktatás legegységesebb térbeli előfeltételeit meg tudjuk teremteni.

Ezzel a kérdéssel kapcsolatosan kartársaim figyelmét még két olyan feladatra szeretném ráirányítani, amelyet az említett cikk nem érintett, noha megoldásuk az erdőmérnöki szakoktatás egyik legalapvetőbb feltétele.

Sorrendben először a *botanikus kert* fenntartásának és fejlesztésének a kérdését szeretném itt megemlíteni.

Ezen a téren Sopronban szerencsés előfeltételeket találtunk és ennek köszönhetjük azt, hogy az elmúlt két évtized alatt az erdőmérnöki osztály botanikus kertjét mind területében, mind az ott képviselt szabadföldi növények fajtáinak a számában nemcsak Magyarország, de Európa egyik legszámottevőbb botanikus kertjévé sikerült fejleszteni. Erről a függelékben csatolt legújabb hiteles adatok alapján összeállított kimutatás ad megfelelő tájékoztatást.

A kert fejlesztésénél természetesen számolnunk kellett azal, hogy a kert elsősorban az erdőgazdasági szakoktatás céljait szolgálja. Ezért a fősúlyt az arborétum kifejlesztésére fordítottuk. De e mellett — eltérően a régi selmeci botanikus kert terveitől — az erdei aljnövényzetet magukban foglaló, kiterjedt élettani csoportokat is létesítettünk, sőt ezeket a magashegységi és az alföldi szikes és homokos területek növényzetét felölelő csoportokkal is kiegészítettük. A biológiai csoportok fejlesztésének a célja elsősorban az volt, hogy alkalmazkodjunk a mai korszerű növényészeti ismeretek állásához és ezeket a gyakorlati erdőgazdaság hasznosítható tényezőjévé tegyük. A kert teljesen és rendszeresen

betelepített területe az épületek elfoglalta területekkel együtt kereken 10 ha, régi selmeci kertünk kereken csak 3 ha volt. Amíg a kolozsvári botanikus kert ismét birtokunkba nem került, kertünk Magyarországon nemcsak területével, de a benne megtelepített szabadföldi fák, cserjék és egyéb növények fajainak számával is a legjelentékenyebb volt. A kolozsvári botanikus kert területben ma sem haladja meg lényegesebben, mert a két kert területe között a különbség mindössze 1.4 hektárra tehető. A debreceni és szegedi botanikus kertek pedig még telepítés és berendezés alatt állanak és így ezeket a mi már jórészen végleges keretek között kialakított kertünkkel egyelőre nem lehet összehasonlítani.

Természetesen kertünket sem a budapesti, sem a kolozsvári botanikus kert belső felépítésével nem lehet közvetlenül párhuzamba állítani, mert hiszen mindegyiknek más és más a rendeltetése. Éppen ezért a rendelkezésemre állott erkölcsi és anyagi erővel — amint már kifejtettem —, a kert szívéét jelentő arborétumot és az erdészeti szakoktatással legszorosabb összefüggésben álló növényföldrajzi és ökológiai csoportokat fejlesztettük. Ennek megfelelően természetesen a nagy költséggel és munkával járó üvegházak építését és fenntartását nem is terveztük és a jövőben is csak azokat az üvegházakat tartjuk fenn, amelyek szükségések ahhoz, hogy egyrészt a kert elmaradhatatlan díszítéséről gondoskodjunk, másrészt pedig a meglévő növényanyagot szaporíthassuk és hallgatóinknak legalább a legfontosabb forró földövi növényeinket bemutathassuk.

Itt meg kell azonban jegyezni, hogy a jelenleg rendelkezésünkre álló üvegházak — a *Rockefeller*-alap részéről az intézet kutató munkássága céljaira berendezett, különleges kísérleti üvegházon kívül — kezdetlegesebbek és ma már a legszükségesebb növényanyagot is alig tudják befogadni. Emellett fűtőberendezésük kezdetleges, úgyhogy ezekkel a szükséges hőmérsékletet, különösen téli időben, csak a legnagyobb nehézségek árán tudjuk fenntartani. Ezen a téren tehát még a kert eredeti, szorosabb célkitűzéseire való igazodás esetén is elkerülhetetlen lesz a közeljövőben az üvegházak műszaki berendezésének a javítása, illetőleg a régieknek újabb korszerű épületekkel való kicserélése. Rá kell még mutatnunk arra a körülményre is, hogy a kert pénzügyi ellátása mind-ezideig annyira szűk keretek között mozgott, hogy a rendelkezésünkre álló anyagi eszközökkel és munkaerővel csak a legnagyobb nehézségek árán tudtuk a fejlesztés és fenntartás nehéz munkáját megvalósítani. Gyökeres változásra van tehát szükség, mert a kert szépen fejlődő állománya, mégpedig mind a fák és cserjék, mind pedig különösen a rendkívül lelkiismeretes gondozást követelő biológiai csoportok fenntartása az eddiginél kiadósabb anyagi eszközöket és főleg több munkaerőt igényel, amelyeknek kereteit a

közeljövőben a fokozatos fejlődés útján ki kell bővítenünk. Hogy a kert az utolsó két évtized alatt milyen nagyszabású fejlődésen ment át, a most következő táblázatos összeállítás mutatja.

A kert helye	A fajok száma az											
	1918. év en			1923. évben			1940. évben			1941. évben*		
	Fa	Cserje	Lágyszárú	Fa	Cserje	Lágyszárú	Fa	Cserje	Lágyszárú	Fa	Cserje	Lágyszárú
Selmecbányán	377	275	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sopronban	—	—	—	88	53	—	452	428	1870	460	440	990

Nem szükséges hangsúlyoznom, hogy az erdőmérnöki szakoktatás szempontjából mit jelent az, hogy hallgatóink nemcsak a fákat, hanem az aljnövényzetet és Magyarország erdőtípusait is megismerhetik a kert közvetlen szemlélete alapján. Éppen a legutóbbi években telepítettük be a földművelésügyi minisztérium támogatásával és az egyes erdőigazgatóságok tevékeny közreműködésével a most visszakerült Kárpátok legfontosabb flóraelemeit. A kert fejlesztése ma már annyira sikerült, hogy hallgatóink kora tavasztól késő ősziig sétáik alkalmával közvetlenül megfigyelhetik a fák, cserjék és legfontosabb aljnövényeink rügyfakadását, virágzását, termésképzését és fejlődését, tehát alaposan gyarapíthatják biológiai tudásukat.

Azt hiszem, abban minden gyakorlati kartársam egyetért velem, hogy mérnöki képzettségünk ellenére *hivatásunk első és legfontosabb feladata a gazdálkodás*. Nekünk elsősorban erdőt kell telepítenünk, felnevelnünk és ami a legfontosabb, ennek az életfolyamatait hosszú évtizedeken keresztül úgy kell irányítanunk, hogy a talaj termőerejét legjobban kihasználva, a legjobb fatermést érhessük el. Az erdő élettere pedig növényekből áll, ezeket tehát meg kell ismernünk és életfolyamataikkal minden erdőmérnöknek tisztában kell lennie. *Műszaki tudásunk és képzettségünk* ennek minden szükségszerű alapossága és szabatossága mellett *sem lehet öncélú*.

Hivatásunk és rendeltetésünk lényegében *növénytermelésből* áll. Mi első sorban *őstermelők* vagyunk és így hivatásunknál fogva tudásunk és képzettségünk természetesen biológiai ismereteinken alapszik. Növénytermeléssel eredményesen pedig csak az tud foglalkozni, aki a termelés kereteit kitöltő növényekkel és így a mi

* 1941 végén kereken 5000 jeltáblával megjelölt szabadföldi fát, cserjét és lágyszárú növényt tartottunk nyilván.

esetünkben az erdei fákkal, cserjékkel és az erdő életterét még ezen felül betöltő élőlények összességével és azok dinamikai életjelenségeivel tisztában van.

Ezeknek az alapvető biológiai ismereteknek az elsajátítása már csak azért is szükséges és fontos, mert az erdő hosszú élettartama következtében az erdőkezelőit a gazdálkodás folyamata alatt nehéz felelősség terheli, hogy ne kövessenek el olyan hibákat, amelyeknek a kárát későbbi nemzedékek szenvedik meg.

A kert mai kiterjedése mellett mindinkább szűknek kezd bizonyulni. Olyan szép és egy annyira alaposan kiépített intézménnyel van dolgunk, amelynek a továbbfejlesztése nemcsak a szorosan vett biológiai erdőszettudományoknak, hanem a gyakorlati kiképzésnek is életbevágóan fontos érdeke. Ezért magam is különös örömmel és meglelégedéssel üdvözlöm *Modrovich* kartársam elgondolásait, mert ezek megvalósítása esetén nem leszünk abban a kényszerhelyzetben, hogy a kert most már lassan-lassan amúgy is túlszűfolttá vált értékes növényállományát, illetőleg az annak elhelyezésére szolgáló területet megcsonkítsuk és ezzel a kert egységes felépítését, amelyet két évtizeden keresztül oly nagy gonddal hajtottunk végre, tönkre tegyük.

Erre különösen Magyarországon két elrettentő példa van már előttünk. Mind a kettőt felhozom itt, mert kiáltó bizonyosságul szolgálnak ahhoz, hogy milyen nehéz munkával, költséggel és fáradsággal jár egy már egyszer elrontott és megcsonkított kertet újra megtervezni, felépíteni és kifejleszteni. Épületeket mindig fel lehet építeni, mert az építés egyszerűen az anyagnak és a rendelkezésre álló pénzügyi erőforrásoknak a kérdése. A botanikus kertek telepítését azonban sem pénzzel, sem területtel nem lehet egyhamar megoldani, mert itt még a megtelepítendő növények életének a bonyolult mechanizmusa is szerepet játszik. Csak az, aki valaha ilyen kérdésekkel foglalkozott, tudja megérteni, milyen nehéz, milyen szeretetet és odaadást kíván az élő növények megtelepítése és milyen hosszú évekig tartó kitartó munkát jelent egy-egy biológiai csoport kialakítása. Mindezekhez járul az a körülmény, hogy természetesen a mi kertünket is a növények rendszertani helyzetének megfelelően egységes terv és alapelv szerint építettük fel. Ha tehát bárhol területet veszünk el, végeredményben nemcsak a beépítésre szánt terület növényeit pusztítjuk ki, hanem a kert egységes és rendszeres felépítését is megbontjuk. Így rontották el évtizedekkel azelőtt a budapesti Tudományegyetem botanikus kertjét. Elrontották olyan időben, amikor elég terület állt volna rendelkezésre annak a klinikai csoportnak a felépítésére, amelynek a céljaira a kert területének a legnagyobb részét elvették. Évtizedek óta ígérik és próbálják újra felépíteni az elpusztított kertet, amelynek ma csak egy kis maradványa van még használatban, de

ennek a méretei egyáltalában nem állanak arányban a budapesti Tudományegyetem kereteivel.

Így rontották el az első világháború előtt a kolozsvári botanikus kertet is. Annak a területét is megbontották, építkezések céljaira használták fel és az eredmény az lett, hogy megint két évtized munkája kellett hozzá, amíg új területen az új kertet be lehetett rendezni.

Nekünk a saját érdekünkben úgy kell karunk elengedhetetlenül szükséges térbeli fejlesztését megoldanunk, hogy ezt a meglévő szép kultúrintézményt, amely kiterjedése és szabadföldi növényeinek a fajgazdasága tekintetében még európai viszonylatban is az elsők között van, sem területében, sem állományában tovább meg ne csonkítsuk. Sőt, véleményem szerint a kar térbeli fejlesztésével kapcsolatosan mindent el kell követnünk, hogy a kert mostani zsúfoltságát megszüntessük és nagyobbításáról megfelelően gondoskodhassunk. Ebből a szempontból is a legnagyobb örömmel és megelégedéssel kell üdvözölnöm és méltatnom *Modrovich* elgondolását.

*

Másodszor még az *erdészeti kísérletügy* és az *erdészeti kutató-intézet* jövő fejlődésének a kérdésével kívánok még foglalkozni.

Véleményem szerint az erdőmérnöki tudományok fejlődését és az erdőmérnöki felsőbb szakoktatás kérdését az erdészeti kísérletügy lététől és fejlesztésétől elválasztani káros következmények nélkül nem lehet. Érezte és tudta ezt a mai magyar erdőgazdaság és a mai színvonalas erdőmérnöki felsőbb szakoktatás nagy újjáépítője *Kaán Károly* is, aki már ezelőtt két évtizeddel igyekezett szervezeti rendelkezésekkel megteremteni az erdészeti kísérletügy, meg a szakoktatás és ezzel kapcsolatosan az erdészettudományi kutatás kapcsolatait.

Egy alapvető kérdéssel itt tisztába kell jönnünk. A tudományos kutatás és kísérletügy a felsőbb egyetemi szakoktatással szorosan összefügg. Egyetemi keretben tanítani, előrelátó, fejlődni tudó és akaró új nemzedéket felnevelni csak az tud, aki maga is tevékeny részese a tudományos kutatásnak és tudományszakának állandó, szünet nélkül való előbbrevitelének. Az erdészeti kutató-intézet ezen a téren fontos hivatást tölt be. Megteremteni a kapcsolatot a gyakorlati élet kísérletügyi kívánalmai és az egyetem falain belül lefolyó elméleti kutató-munkásság között. Ezért működik a legtöbb kultúrország erdészeti kísérletügyi intézménye olyan szorosan a felsőbb szakoktatással együtt. A legjobb példa erre Finnország, ahol az eddig különálló épületekben elhelyezett erdészeti kísérletügyi intézetet a szakoktatással közös épületben helyezték el.

De ha Németországot vesszük szemügyre, ott is azt tapasztaljuk, hogy az erdészeti kutató-intézetek a felsőbb szakoktatásügyi intézményekkel szoros tudományos és szervezeti kapcsolatban működnek együtt. Hasonló megoldásról, amint említettem, *Kaán Károly* örökbecsű és nagyvonalú eredeti terve is gondoskodott. Hogy ez nem valósult meg az elmúlt két évtizedben, úgy amint erre nekünk szükségünk lett volna, annak okaival és az ezt előidéző egyéb körülményekkel itt, ahol a jövő fejlődésének a lehetőségeit tárgyalom, feleslegesnek tartanám behatóan foglalkozni. Nem az eddig többé-kevésbé elmulasztottaknak a pótlásáról van itt szó, hanem a jövő építő munkájáról. Csak mindössze arra szeretnék itt rámutatni, hogy az együttműködés hiányosságai nem a vezetők jóakarátán mulottak, hanem első sorban azon a körülményen, hogy ilyen nagyobbszabású munkásság eredményes létrehozásához szükséges anyagi feltételek eddig mindig hiányoztak.

A kar mostani ki nem elégítő elhelyezésekor sehogy sem lehetett elkerülni, hogy a kutató-intézet helyiségeit a szorosan vett szakoktatás céljaira igénybe ne vegyük. Az így kialakult helyzetet azonban nem szabad véglegesnek tekintenünk és mindent el kell ezen a téren is követnünk, hogy az erdészeti kutató-intézetet kiépítsük és azt ne csak papírforma szerint, hanem szervezeten is az erdőmérnöki osztállyal eredményesen működő egységes kutatószervbe tömörítsük. Ha itt szervezeti megoldásról beszélek, természetesen távolról sem gondolok arra, hogy akár a kísérletügy keretében érdekelt kari intézmények, akár pedig maga a kutató-intézet működését, elgondolásait korlátozzuk. A szervezésnek olyan módjára gondolok, amelyre szintén a finnek adtak kitűnő példát. Kölcsönös megértéssel és jóindulattal igen szépen meg lehet oldani azt, hogy a feladatokat egységesítjük, a problémákon vállaltve dolgozunk és ezzel megakadályozzuk erőink és anyagi segélyforrásaink elaprózását és elejét vegyük felesleges párhuzamos részletmunkáknak.

Egészen őszintén meg kell mondanom, hogy a kutató-intézet — vezetőjének és személyzetének minden kiválósága és jóindulata ellenére — mai elhelyezésében és kereteiben feladatainak megfelelni nem tud és egyáltalában nincsen arányban a magyar közgazdasági élet olyan fontos részét alkotó erdőgazdaság jövő feladatainak az arányával és nagyvonalúságával. Ezen a helyzeten véleményem szerint az illetékes minisztériumoknak sürgősen segíteni kell.

Ránk a következő években igen felelősségteljes építőmunka vár. Meg kell teremteni az új, minden tekintetben korszerű magyar erdőgazdaság természettudományi és erdészettudományi léte alapjait. Ebből a célból az erők összefogására, a törekvések összehangolására és mindenek felett a meglévő intézmények lelkiismeretes és nagyvonalú kiépítésére van szükség. *Modrovich* tanártársam

elgondolása azt is lehetővé tenné, hogy a kutató-intézet a rendelkezésünkre álló helyen megint térben is összekapcsoljuk az erdőmérnöki osztály többi intézményeivel és azután megvalósítsuk az együttműködésnek azt a módját, amelyet számunkra *Kaán Károly* kéte évtized előtti élelslátása és bölcsessége ma is még kötelezőleg ír elő. Nekünk tehát teljes erővel össze kell fognunk és mindent el kell követnünk, hogy ezek a szép tervek nemcsak szép álmok maradjanak, hanem a *nehéz idők* ellenére is a komoly megvalósulás állapotába lépjenek. Ez véleményem szerint országos érdek.

Hazánknak a Dunamedencében való fenntartása nemcsak tisztán katonai vagy politikai feladat, hanem egyúttal az évek óta olyan sokat hangoztatott kultúrfőlény kérdése is. Ennek a megteremtése és fenntartása pedig — különösen a természettudományok és az őstermelési tudományszakok terén — ma már nemcsak egyedül szellemi erő kifejtés, hanem az ezen a téren működő szervezetek és intézmények anyagi felkészültségének, belső szervezetének és nagyvonalú felépítésének a kérdése is. Ezért tehát különösen az országunk gazdasági létalapjait szolgáló tudományszakokban egyenesen életkérdés, hogy a kultúrfőlényünket igazoló intézmények kereteit a Dunamedencében elfoglalt helyzetünknek és jövő feladatainknak a nagyságához méltón építsük ki.

És még valamit sohase felejtünk el. Sopron ma a magyarság kultúrájának egyik legkitettebb helyzetben lévő nyugati végvára. Ennek a végvárnak egyik leghatékonyabb, legerősebb bástyája épen a mi karunk ősi hagyományai és érzésben és gondolkodásban hűségesen magyar személyzete és hallgatói. Aki történelmi érzékkel a jövőbe lát, annak éreznie kell, hogy különösen itt mindent el kell követnünk a magyar kultúra intézményeinek olyan mértékű megerősítésére, amely a vele határos nagy nyugati kultúrnemzet hatalmas dinamikai erejével szemben úgy mint eddig, ezután is megállhassa a helyét.

Ezért kell nekünk és minden hazáját szerető magyar embernek összefognia, hogy itt nyugot és maradandót alkossunk.

F Ü G G E L É K.

A fontosabb egyetemi és főiskolai botanikus kertek területe hektárokból országok szerint csoportosítva. (Oroszország kivételével.)

Bulgária. Sofia: 1.5 (mezőgazdasági főiskola), 2 (egyetem). *Csehszlovákia.* Prága: 1.5 (német egyetem), 2 (cseh egyetem). *Dánia.* Kopenhága: 10.1. *Belgium.* Liege: 4. *Finnország.* Helsinki: 5.3. *Franciaország.* Montpellier: 5, Páris: 30. *Németország.* Berlin: 42, Bonn: 8.5, Braunschweig: 1.4, Breslau: 6.5, Darmstadt: 4.4, Erlangen: 2.25, Frankfurt: 6.5, Freiburg: 1, Giessen: 4, Göttingen: 4, Hamburg: 9.4, Heidelberg: 3.9, Hohenheim: 4.88, Jena: 2.75, Graz: 2.3, Innsbruck: 2, Kiel: 3.50, Leipzig: 3, 3.1, München: 18, Münster: 3, Münster: 4.5, Tharandt: 13, Tübingen: 4, Bécs: 8. *Anglia.* Európa legnagyobb botanikus kertje a Kew Garden Londonban (kb. 120 ha) nem egyetem, hanem különálló önálló

intézmény. Aberdeen: 4.8, Cambridge: 8.5, Oxford: 2. *Görögország.* Athén: 2. *Magyarország.* Budapest: 4, Sopron: 10, Szeged: 11.5, Kolozsvár: 11.4 (A debreceni kb. 17 ha kiterjedésű kert még nincs teljesen betelepítve). *Olaszország.* Bologna: 1, Modena: 3, Nápoly: 13, Padova: 2.3, Parma: 1.2, Pavia: 1.5, Pisa: 3, Róma: 10, Torino: 2. *Horvátország.* Zágráb: 8. *Hollandia.* Amsterdam: 1.6, Baarn: 4, Leiden: 2, Utrecht: 1. *Norvégia.* Osló: 13.6. *Lengyelország.* Krakkó: 7, Lemberg: 3.5. *Portugália.* Coimbra: 5.25, Lisboa: 4. *Románia.* Bukarest: 3, Csernovich: 3.68. *Spanyolország.* Valencia: 4. *Svédország.* Uppsala: 8.5, Stockholm: 6.25. *Svájc.* Basel: 1.36, Bern: 2.5, Lausanne: 0.4, Zürich: 1.6. *Törökország.* Istantbul: 1.5.

V. ö.: *Máthé:* A debreceni egyetemi botanikus kert. (Debrecen. 1942.) — *Soó:* A kolozsvári egyetemi botanikus kert és múzeum. (Kolozsvár. 1942.) — *Botanic Gardens of the World.* (Brooklyn Botanic Garden Record. Vol. XXVII. 1939.)

*

Einige Bemerkungen zur Frage der räumlichen Entwicklung unserer Fakultät. Von Prof. Dr. D. Fehér.

Verf. verlangt die dem zeitgemässen Unterricht und den besonderen ungarischen Verhältnissen angepasste Erweiterung des Botanischen Gartens, betont die Wichtigkeit der Zusammenarbeit von Hochschule und Forschungswesen, mit der Schlussfolgerung, dass ein allen Anforderungen entsprechender Ausbau der Kön. Ungar. Forstlichen Forschungsanstalt unumgänglich nötig sei.

*

Quelques remarques relatives à la question de l'agrandissement de notre Faculté. Par le Prof. D. Fehér.

L'Auteur insiste sur la nécessité de l'agrandissement du Jardin Botanique et de la modernisation de l'Institut r. h. des Recherches silvicoles.

*

Some Remarks Concerning the Expansion of Our Faculty. By Prof. Dr. D. Fehér.

The author asks for the development of the Botanical Garden and for the modernization of the Royal Hungarian Station for Forest Researches.

Tanulságos adatok a boldog békeidőkből.

Írta: Kovács József.

Nem a saját tapasztalataimat vagy élményeimet kívánom kartársaimnak elmesélni, nem akarok idegen tollakkal sem ékeskedni, hanem csupán megőrizni szeretném a hajdani monarchiai békeidőkből az akkori erdőszet egy jelentős mozaikját: Bosznia-Hercegovina erdőgazdaságának a képét.

Teszem ezt azért, mert a közelmúltban néhány hónapig szerencsém volt *Fröhlich Gyula* m. kir. főerdőtanácsos kartársunkkal együtt dolgozni, aki még most is — közel négy évtized távlatából — rajongva emlegeti a boszniai „szép napokat“ és meggyőződéssel vallja azokat változatos élete legszebb időszakának, any-